

більшості злочинних акцій і тому в умовах неузгодженості правових норм лідери злочинних спільнот уникають кримінальної відповідальності; напівлегальна діяльність окремих зі складових частин злочинної спільноти, які використовуються як «ширма» для саме злочинної діяльності (використання легально діючих суб'єктів господарювання, проведення легальних господарських операцій створення фінансово – промислових груп із корумпованими зв'язками тощо); транснаціональний характер діяльності злочинних спільнот, яка дозволяє використовувати недоліки правової системи держав-сусідів для ухилення від відповідальності (наприклад, коли у Грузії у 2003 році прийняли жорсткі правові заходи проти «ворів в законі» за кілька років кримінальні авторитети перебазувалися на територію України та Росії).

До суб'єктивних факторів ми відносимо: відсутність у оперативних підрозділів правоохоронних органів відповідного правового інструментарію, матеріальних та технічних засобів для ефективного реагування на цей вид кримінальних правопорушень; ліквідацію спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю МВС України, активізацію кримінальних елементів на тимчасово окупованих територіях окремих районів Донецької та Луганської областей, неефективність роботи оперативних підрозділів у зазначеному напрямі; недостатній рівень професійної підготовки працівників спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю.

Комірчий Павло Олексійович,
професор кафедри публічного управління та
адміністрування Національної академії
внутрішніх справ, доктор юридичних наук,
доцент

СИСТЕМА ПРИНЦИПІВ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ В ПРАВООХОРОННІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

Принципи публічної служби в правоохоронній сфері України є надзвичайно важливим питанням, що має суттєве значення для практичної дійсності, у якій існує людина, суспільство та держава. Ця проблема актуалізується з огляду на процеси реформування правоохоронної системи та адміністративного законодавства нашої держави.

Сутність цих принципів полягає в тому, що вони об'єктивують фактичні закономірності в системі організації та функціонування державної служби, специфіку, основний зміст і тенденції розвитку цього правового інституту. Зокрема, слушною є думка про те, що «вони обумовлюють значущість, законність і соціальну цінність державно-службових відносин» [1].

На підставі вивчення основних методико-теоретичних підходів до визначення вказаних правових принципів можна дійти висновку, що принципи публічної служби: 1) спрямовані на просування, підтримку й захист соціальних цінностей в період її реалізації та проходження; 2) мають найбільш поширений, абстрактний характер; 3) визначають сутність і зміст державної служби, а також напрямки їх подальшого розвитку; 4) мають пріоритет (вищість) щодо верховенства закону у сфері державної служби; 5) означені підвищеною стабільністю та стійкістю; 6) закріплені в тексті Закону України «Про державну службу» [2, с. 56].

Структура системи принципів публічної служби в правоохоронній сфері складається з таких основних груп принципів: 1) загальносистемні принципи, що відображають конституційно-правові основи системи державної правоохоронної служби як невід'ємного інституту державного управління (ці принципи «характеризують загальні закономірності державного управління в правоохоронній сфері»); 2) принципи, у яких виявляються закономірності, що виникають безпосередньо в процесі формування та розвитку державно-службових правовідносин у правоохоронній сфері (ці відносини мають публічно-правовий характер і визначають інституційні особливості державної правоохоронної служби); 3) принципи, що характеризують внутрішню організаційну діяльність у сфері кадрового забезпечення правоохоронних органів (їхню специфіку визначають особливості інституту державної правоохоронної служби та практичного функціонування різних правоохоронних органів) [3, с. 46–47].

Отже, викладене вище дає змогу дійти висновку, що систему принципів публічної служби в правоохоронній сфері становлять такі групи принципів:

1. *Загальноправові принципи публічної служби в правоохоронній сфері.* Ідеться про ключові ідеї, які слугують підґрунтям правової системи загалом. До вказаних принципів належать такі:

1) принцип верховенства права, тобто «система координат, у якій мають існувати і суспільство, і влада», адже ним, серед іншого, передбачається «підпорядкування діяльності органів державної влади,

органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб потребам реалізації прав людини, забезпечення їх пріоритетності перед усіма іншими цінностями» [4, с. 18]. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про державну службу», означений принцип передбачає забезпечення пріоритету прав і свобод людини та громадянина відповідно до Конституції України, що визначають зміст і спрямованість діяльності державного службовця під час виконання завдань та функцій держави.

2) принцип законності – це «наріжний камінь адміністративного права», найважливіший принцип суспільного життя, основоположний та центральний принцип діяльності державного апарату. Ідеться про загальногалузевий провідний принцип права, який пронизує всю сферу правовідносин та сутність якого полягає в суворому дотриманні й виконанні всіма суб'єктами правовідносин правових норм, верховенстві закону щодо інших нормативно-правових актів [5, с. 51].

3) принцип гуманізму – це «ціннісний принцип, центром якого є людина», оскільки цей принцип є основоположним принципом права, який «визначає основною цінністю людину, її честь і гідність, права, свободи та законні інтереси» [6, с. 282];

4) принцип справедливості – це базисний принцип, який діалектично доповнює та розвиває інші загальноправові, міжгалузеві та галузеві принципи, обґрунтовує функціональну необхідність їх існування, визначає межі дії інших принципів адміністративного права, формує ціннісні морально-правові орієнтири;

5) принцип правової рівності – це універсальна категорія, яка виключає дискримінацію за будь-якою ознакою: раси, релігії, кольору шкіри, соціального статусу [7, с. 142] тощо.

2. *Загальнослужбові принципи публічної служби в правоохоронній сфері.* До правових принципів публічної служби доцільно віднести деякі із загальних принципів державного управління, причому конкретизувавши їх до цього виду служби в Україні та виділивши принципи організації і здійснення такої служби [8, с. 271]. Тобто загальнослужбовими принципами публічної служби в правоохоронній сфері України є правові принципи, що поширюються на всю публічну службу нашої держави (на службу в державних органах та в органах місцевого самоврядування), маючи зазвичай особливий вияв в організації та діяльності публічної служби у сфері правоохорони.

До базових принципів публічної служби в правоохоронній сфері України належать наступні принципи:

1) принцип забезпечення рівного доступу до публічної служби в правоохоронній сфері. У загальному контексті цей принцип, відповідно до п. 7 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про державну службу», є заборонаю всіх форм та виявів дискримінації, відсутності необґрунтованих обмежень або надання необґрунтованих переваг певним категоріям громадян під час вступу на державну службу та її проходження;

2) принцип прозорості (гласності й відкритості) публічної служби – це принцип, який на підставі п. 9 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про державну службу» визначають як «відкритість інформації про діяльність державного службовця, крім випадків, визначених Конституцією та законами України»;

3) принцип професійності публічної служби – це принцип, що виявляється в обов'язковості формування публічної служби за професійною ознакою, тобто в наявності в публічних службовців у правоохоронній сфері України високого рівня професійних знань, навичок і досвіду (у здійсненні посадових завдань і функцій, які на них покладаються), що забезпечували б найбільш можливе ефективне здійснення завдань і функцій публічної служби у відповідній сфері;

5) принцип ефективності публічної служби – це принцип, котрий, згідно з п. 6 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про державну службу», виявляється в «раціональному та результативному використанні ресурсів для досягнення цілей державної політики»;

6) принцип добросовісності публічної служби – це принцип, котрий, відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про державну службу», передбачає спрямованість дій державного службовця на захист публічних інтересів і відмови державного службовця від превалювання приватного інтересу під час здійснення наданих йому повноважень»;

7) принцип патріотизму публічної служби – це принцип, котрий, відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про державну службу», виявляється у «відданості та вірному служінні Українському народові»;

8) принцип політичної неупередженості (нейтральності) публічної служби – це принцип, який, згідно з п. 8 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про державну службу», полягає в недопущенні впливу політичних поглядів на дії та рішення державного службовця, а також утриманні від демонстрації свого ставлення до політичних партій, демонстрації власних політичних поглядів під час виконання посадових обов'язків;

9) принцип стабільності публічної служби – це важлива засаднича ідея функціонування публічної служби, котра, відповідно до п. 10 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про державну службу» виявляється у: призначенні державних службовців на безстроковій основі, крім випадків, визначених законом; незалежності персонального складу державної служби «від змін політичного керівництва держави та державних органів».

На сьогодні комплекс принципів публічної служби в правоохоронній сфері України є цілісною системою основоположних ідей (засад) здійснення завдань і реалізації функцій публічною службою, що на законних підставах впливає на правоохоронну сферу держави, з приводу належної охорони правопорядку та прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, суспільства й держави. Означені принципи поділяються на загальноправові (принципи верховенства права; законності; гуманізму; справедливості; правової рівності) та загальнослужбові (принципи забезпечення рівного доступу до публічної служби; прозорості; професійності; ефективності; добросовісності; патріотизму; політичної неупередженості; стабільності) принципи, дозволяючи комплексно привести діяльність відповідної публічної служби до очікувань суспільства та створити внутрішні й зовнішні умови для досягнення вказаною публічною службою мети, яку вона переслідує, виконуючи належним чином покладені на неї завдання.

Список використаних джерел:

1 Манчева А. В. Государственная служба: понятие, виды, принципы. В мире права. 2000. № 2. URL: <http://www.law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1147743>.

2 Угода про співробітництво між Міністерством внутрішніх справ України та Міністерством внутрішніх справ Литовської Республіки : міжнар. док. від 30 трав. 1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/440_023.

3 Нагорных Р. В. Принципы государственной правоохранительной службы. *Вестник института: преступление, наказание, исправление*. 2012. № 19. С. 43–47.

4 Цуркан М. І. Правове регулювання публічної служби в Україні. *Особливості судового розгляду спорів* : монографія. Харків : Право, 2010. 216 с.

5 Комаришин Н. С. Принцип законності: поняття, особливості. *Права людини в умовах сучасного державотворення: теоретичні і практичні аспекти* : зб. тез доп. І Міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 8–9 груд. 2006 р.). Суми : УАБС НБУ, 2006. С. 49–51

6 Ющик О. І. Зміст принципу гуманізму в кримінально-правовому вимірі. *Гуманізація кримінальної відповідальності: матеріали II Міжнар. наук.-практ. симпозиуму (Івано-Франківськ, 16–17 листоп. 2018 р.)*. Івано-Франківськ: Ун-т Короля Данила, 2018. С. 279–283.

7 Цікул І. В. Особливості правового регулювання гендерних відносин в Україні. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2010. № 21–22. С. 142–147.

8 Попова О. В. Щодо принципів публічної служби в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2012. № 3. С. 269–272.